

Empow'Them

Ποιος αποφασίζει ; Ενδυνάμωση των πολιτών στην ψυχική υγεία:
από τη δεξαμενή σκέψεων στις επιχειρησιακές προοπτικές για την
αυτοδιάθεση των χρηστών

Οδηγός ανάλυσης πρακτικών που υποστηρίζουν τον
αυτοπροσδιορισμό

Co-funded by
the European Union

UNIVERSITATEA
AUREL VLAICU
din ARAD
Facultatea de Științe ale Educației
Psihologie și Asistență Socială

Διακύρηξη

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παραγωγή αυτής της έκδοσης δεν συνιστά έγκριση του περιεχομένου, το οποίο αντικατοπτρίζει μόνο τις απόψεις των συγγραφέων, και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχει.

Άδεια Creative Commons

Αυτό το έγγραφο υπόκειται σε [άδεια Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0](#) που επιτρέπει την κοινή χρήση υπό την προϋπόθεση ότι αναφέρεται η πηγή EmpowThem. Απαγορεύει την εμπορική χρήση του και δεν επιτρέπει τροποποιήσεις.

Πίνακας περιεχομένων

Οδηγός για την ανάλυση πρακτικών που υποστηρίζουν την αυτοδιάθεση	1
Εισαγωγή	1
Ημιδομημένες συνεντεύξεις:	1
Βιβλιογραφική ανασκόπηση και εννοιολογικές επιλογές	3
Ο αυτοπροσδιορισμός στην υπηρεσία της χειραφέτησης των υποστηριζόμενων ατόμων.	3
Στάσεις και δράσεις που προάγουν τον αυτοπροσδιορισμό των υποστηριζόμενων ατόμων.	5
Στάσεις (διαπροσωπικές δεξιότητες)	5
□ 5	
□ 5	
Δράσεις (Γνώσεις)	6
□ 6	
□ 6	
□ 7	
□ 7	
□ 9	
□ 9	
□ 10	
□ 10	
□ 10	
□ 11	
□ 11	
Βιβλιογραφία	13

Οδηγός για την ανάλυση πρακτικών που υποστηρίζουν τον αυτοπροσδιορισμό.

Εισαγωγή

Στόχος του οδηγού είναι η παροχή συγκεκριμένων κατευθυντήριων γραμμών στους επαγγελματίες για την ανάλυση των επαγγελματικών πρακτικών τους υπό το φως των αποτελεσμάτων που επιτεύχθηκαν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ανάπτυξης της κατάρτισης *Emprow'Them*. Δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού έργου που συγχρηματοδοτείται από το πρόγραμμα ERASMUS+ *Emprow'Them - Who's calling the shots? Ενδυνάμωση των πολιτών στην ψυχική υγεία: από τη δεξαμενή σκέψης στις επιχειρησιακές προοπτικές για την αυτοδιάθεση των χρηστών, 2020/2023*.

Το έργο είναι σύμφωνο με τις δράσεις που υποστηρίζονται από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (ΟΗΕ, 2008), καθώς στόχος του είναι να συμβάλει στο σεβασμό και την αξιοπρέπεια των ατόμων με θέματα ψυχικής υγείας μέσω επαγγελματικών πρακτικών που υποστηρίζουν την ατομική τους ελευθερία. Πιο συγκεκριμένα, στόχος του είναι να ενθαρρύνει και να υποστηρίξει την εμφάνιση αυτοπροσδιοριζόμενων συμπεριφορών σε άτομα που λαμβάνουν υποστήριξη σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας, βελτιώνοντας τις υποστηρικτικές δεξιότητες των επαγγελματιών που εργάζονται στον τομέα αυτό (σταδιοδρομία, εκπαιδευτικό, υποστηρικτικό προσωπικό κ.λπ.), διευκολύνοντας έτσι την έκφραση των επιθυμιών των ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας εντός των δομών.

Στόχος της πρώτης φάσης ήταν να προσδιοριστούν οι πρακτικές που ενθαρρύνουν την εμφάνιση και την υποστήριξη αυτοπροσδιοριζόμενης συμπεριφοράς στα άτομα που λαμβάνουν υποστήριξη. Για να επιτευχθεί αυτό, αξιοποιήθηκαν δύο συμπληρωματικές πηγές:

- Ανάλυση συνεντεύξεων σχετικά με πρακτικές στο πεδίο που πραγματοποιήθηκαν από дуάδες χρηστών/επαγγελματιών με 31 έμπειρους επαγγελματίες στους τομείς της υγείας, ψυχοκοινωνικούς, κοινωνικοεκπαιδευτικούς και κοινωνικο-επαγγελματικούς σε 5 χώρες (Βέλγιο, Ισπανία, Γαλλία, Ελλάδα, Ελβετία).
- Μια ανασκόπηση της επιστημονικής και επαγγελματικής βιβλιογραφίας από την οποία έχουμε εξαγάγει ρεαλιστικά και χρήσιμα στοιχεία για την δράση των επαγγελματιών.

Ημιδομημένες συνεντεύξεις:

Μεθοδολογία συνέντευξης

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στο Βέλγιο, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Ελλάδα και την Ελβετία μεταξύ Δεκεμβρίου 2020 και Φεβρουαρίου 2021 από дуάδες χρηστών/επαγγελματιών εκπαιδευμένων σε ημικατευθυντικές συνεντεύξεις. Οι 31 συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν με επαγγελματίες ψυχικής υγείας με τουλάχιστον 5ετή εμπειρία εργασίας με άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας. Αυτοί οι

επαγγελματίες δραστηριοποιούνταν στον τομέα της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης ή φροντίδας. Οι συνεντεύξεις καταγράφηκαν και απομαγνητοφωνήθηκαν για να καταστεί δυνατή η ανάλυση ομοιότητας του λόγου των ερωτηθέντων χρησιμοποιώντας το λογισμικό IRAMUTEQ (Ratinaud, 2009). Η ανάλυση βασίζεται στη θεωρία γραφημάτων και στη μελέτη στοιχείων που λαμβάνονται από απαντήσεις ερωτηματολογίου ανοικτού τύπου. Αυτός ο τύπος ανάλυσης χρησιμοποιείται παραδοσιακά για να περιγράψει τα πιο σημαντικά στοιχεία μιας κοινωνικής αναπαράστασης. Αποκαλύπτει την υποκείμενη δομή ενός αναπαραστατικού πεδίου μελετώντας την εγγύτητα και τη σχέση μεταξύ των παραγόμενων στοιχείων.

Περίληψη της ανάλυσης συνεντεύξεων

Για τους ερωτηθέντες, η αυτοδιάθεση είναι μια σημαντική έννοια για την υποστήριξη των ατόμων. Η προσέγγιση θεωρείται χρήσιμη σε σχέση με τις έννοιες της υποστήριξης για τη λήψη αποφάσεων και του σεβασμού των αξιών του ατόμου που υποστηρίζεται. Η έννοια είναι γενικά γνωστή, αλλά όχι σε όλες τις διαστάσεις της. Η σχέση μεταξύ της αυτοδιάθεσης και των τριών ψυχολογικών αναγκών - αίσθηση αυτονομίας, ικανότητας και ανήκειν - δεν έχει προσδιοριστεί πλήρως. Μπορούμε να το θεωρήσουμε φυσιολογικό στο βαθμό που αυτή η σύνδεση λειτουργεί μόνο εντός του αυστηρού πλαισίου της Θεωρίας Αυτοπροσδιορισμού (TAD) που αναπτύχθηκε από τους Deci και Ryan (2008). Επιπλέον, οι ορισμοί αυτών των τριών εννοιών δεν είναι πάντοτε σαφείς ή επαρκείς. Για παράδειγμα, η έννοια της αυτονομίας συχνά συγχέεται με την έννοια της ανεξαρτησίας (η ικανότητα εκτέλεσης μιας εργασίας μόνη της). Το ανήκειν νοείται αυστηρά σε σχέση με μια ομάδα ή στενούς συγγενείς, ενώ αφορά επίσης τη σχέση μεταξύ του χρήστη και του φροντιστή. Ωστόσο, η ποιότητα αυτής της σχέσης τονίζεται και εκτιμάται σε άλλο σημείο των απαντήσεων των ερωτηθέντων. Γενικότερα, αναφέρεται συχνά το χάσμα μεταξύ θεωρίας και πράξης. Τέλος, η κατάρτιση σε αυτόν τον τομέα θεωρείται σημαντική, τόσο για το άτομο όσο και για τα άτομα που υποστηρίζονται.

Οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με έμπειρους επαγγελματίες μας οδήγησαν σε άλλα μοντέλα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε συνδυασμό με την θεωρία αυτοπροσδιορισμού (TAD) για να περιγράψουν καλύτερα συγκεκριμένες πρακτικές ή να τις κάνουν πιο λειτουργικές και αποτελεσματικές. Αν και αυτή η γνώση προέρχεται συχνά από την εμπειρία, μπορούμε να τη συσχετίσουμε με ορισμένα καθιερωμένα μοντέλα. Χωρίς να είμαστε εξαντλητικοί, μπορούμε να αναφέρουμε τα πιο σημαντικά: το λειτουργικό εννοιολογικό μοντέλο αυτοδιάθεσης (Wehmeyer, 2011), την προσέγγιση για την ανάπτυξη της ενδυνάμωσης σε άτομα και κοινότητες (DPA-PC από τον Yann Le Bossé & al, 2009; Le Bossé, 2016), η προσέγγιση εστιασμένη στη λύση (SFA - De Jong & Berg, 2002), οι αρχές του μοντέλου αποκατάστασης στην ψυχική υγεία (π.χ. Andresen et al., 2006; Copeland, 2002), η διαδικασία στίγματος (Bonsack & al, 2013), η θεωρητική κατασκευή της αυτο-αποτελεσματικότητας (Bandura, 2013), η αξιοποίηση των κοινωνικών ρόλων (VRS - Wolfensberger, 1997), η διαδικασία δημιουργίας αναπηρίας (DCP - Fougeyrollas & al, 1998), η ανάληψη κινδύνου (Caouette, 2018), η συνεργατική σχέση (Cungi, 2006) ή ακόμα πιο συγκεκριμένα, η έννοια της εταιρικής σχέσης (Cudré-Mauroux & al., 2020) καθώς και οι σχέσεις τύπου και εξουσίας στην αλληλεπίδραση μεταξύ ατόμων (Favrod & Nguyen, 2020; Nguyen &

συν., 2020; Stevanovic & Peräkylä, 2014). Θεωρήσαμε ότι άλλοι θεσμοί ήταν απαραίτητοι, ιδίως με τα στάδια της αλλαγής (Prochaska & al., 1992), τα οποία τελικά ενσωματώθηκαν σε μια γενικότερη ενότητα για το σεβασμό του ρυθμού του ατόμου, η οποία περιλαμβάνει επίσης την έννοια των σταδίων στη διαδικασία αποκατάστασης της ψυχικής υγείας (Andresen & al., 2006).

Βιβλιογραφική ανασκόπηση και εννοιολογικές επιλογές

Πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση χρησιμοποιώντας 13 βάσεις δεδομένων. Αυτά τα κείμενα συμπληρώθηκαν από άλλα άρθρα και έγγραφα που συντάχθηκαν από τους εταίρους του έργου ως μέρος ομάδων εργασίας σχετικά με το θέμα της προσανατολισμένης στην ανάκαμψη υποστήριξης, της αυτοδιάθεσης και της ενδυνάμωσης.

Τα αποτελέσματα μας επέτρεψαν να ορίσουμε την έννοια της αυτοδιάθεσης με βάση ένα μεγάλο πλαίσιο διαφορετικών προσεγγίσεων και θεωριών, συμπεριλαμβανομένης της ενδυνάμωσης, των θεωριών κινήτρων, των θεωριών δράσης, των θεωριών ικανοτήτων και των προσεγγίσεων αποκατάστασης της ψυχικής υγείας.

Αναζητούσαμε ένα μοντέλο που θα μπορούσε εύκολα να μεταφερθεί στην ποικιλία των πεδίων που καλύπτει το έργο μας. Ως εκ τούτου, επιλέξαμε να αναφερθούμε στη θεωρία αυτοπροσδιορισμού (TAD - Deci & Ryan, 2012 - 2008), η οποία είναι επίσης μια θεωρία κινήτρων. Για πάνω από 40 χρόνια, αυτή η θεωρία έχει αποτελέσει αντικείμενο πολλών ερευνών και μελετών που υποστηρίζουν την εγκυρότητά της. Τέλος, ο πλούτος αυτού του μοντέλου έγκειται στο γεγονός ότι είναι επίσης μια θεωρία κοινωνικής ανάπτυξης, προσωπικότητας και ψυχολογικής ευημερίας (La Guardia & Ryan, 2000; Ryan & Deci, 2000).

Αυτή η θεωρία υποθέτει ότι τα πλαίσια στα οποία οι διαπροσωπικές σχέσεις προωθούν την ικανοποίηση των τριών θεμελιωδών ψυχολογικών αναγκών (το αίσθημα της αυτονομίας, της επάρκειας και του ανήκειν) έχουν ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη πιο αυτόνομων κινήτρων, οδηγώντας σε πιο αυτοκαθοριζόμενη συμπεριφορά και καλύτερη ψυχική υγεία. Επομένως, είναι σημαντικό να γνωρίζουμε ότι ο καθένας από εμάς, στο ρόλο του ως επαγγελματίας, μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο ή διαμεσολαβητή στη διαδικασία αυτοδιάθεσης των ανθρώπων και, ως εκ τούτου, στο ταξίδι τους και στη διαδικασία ανάκαμψης. Ο στόχος θα είναι να προσδιοριστεί πώς οι στάσεις και οι ενέργειες των επαγγελματιών συμβάλλουν στην ικανοποίηση αυτών των τριών θεμελιωδών ψυχολογικών αναγκών. Αυτός είναι ο κύριος στόχος του παρόντος οδηγού για την ανάλυση των επαγγελματικών πρακτικών.

Ο αυτοπροσδιορισμός στην υπηρεσία της χειραφέτησης των υποστηριζόμενων ατόμων.

Η προώθηση του αυτοπροσδιορισμού των ατόμων που λαμβάνουν υποστήριξη είναι ένας τρόπος δημιουργίας ενός περιβάλλοντος ευνοϊκού για τη χειραφέτηση των ανθρώπων που λαμβάνουν υπηρεσίες ψυχικής υγείας. Με άλλα λόγια, να τους επιτρέψει να ανακτήσουν τον έλεγχο, ο καθένας στο δικό του επίπεδο, πάνω στα πράγματα που είναι σημαντικά για αυτούς. Η προσανατολισμένη

υποστήριξη στην ανάκαμψη που βασίζεται στον αυτοπροσδιορισμό των ατόμων που ζουν με προβλήματα ψυχικής υγείας τους βοηθά να συμμετάσχουν σε μια διαδικασία που θα τους επιτρέψει να κινητοποιήσουν την ικανότητά τους να αναλύουν και να ενεργούν σύμφωνα με τις δικές τους επιλογές, να εναρμονίζονται με τις αξίες τους και να είναι σε θέση να αναλαμβάνουν κινδύνους, να προβλέπουν και να αναλαμβάνουν τις συνέπειες των πράξεών τους. Βοηθά τους ανθρώπους να ανακτήσουν τον έλεγχο της ζωής τους και συμβάλλει στην ευημερία τους, στο βαθμό που το περιβάλλον και η φύση της σχέσης με τους επαγγελματίες βοηθούν στην ικανοποίηση των τριών θεμελιωδών ψυχολογικών αναγκών τους.

Καθώς οι τελευταίοι παράγουν ένα μεγάλο ποσοστό των προθέσεων και του νοήματος που δίνεται στις ενέργειές τους, τα αυτόνομα κίνητρα αναδεικνύονται θετικά σε πλαίσια και για αποφάσεις που είναι σημαντικές για το άτομο.

Τέλος, πρέπει να θυμόμαστε ότι η υποστήριξη που προωθεί την αυτοδιάθεση των ανθρώπων που υποστηρίζονται πρέπει να θεωρείται ως ηθική στάση εκ μέρους των επαγγελματιών και συνδέεται με τις έννοιες της χειραφέτησης. Επομένως, δεν πρόκειται για συνθήκη που δεν λαμβάνει υπόψη τη βούληση ή την ευάλωτη θέση του προσώπου που υποστηρίζεται. **Το να είσαι ικανός να ενεργείς** δεν σημαίνει ότι **πρέπει να ενεργείς**. Αυτό θα ερχόταν σε αντίθεση με την έννοια του αυτοπροσδιορισμού. Είναι θέμα ευκαιριών και εμπειριών που έχουν νόημα, υπολογισμένων και κοινών κινδύνων που λαμβάνονται στο πλαίσιο μιας σχέσης συνεργασίας όπου κάθε άτομο, στο ρόλο του ως υποστηριζόμενο άτομο, επαγγελματία ή συγγενής, έχει τον δικό του τομέα εμπειρογνωμοσύνης, τον δικό του λόγο.

Στάσεις και δράσεις που προάγουν τον αυτοπροσδιορισμό των υποστηριζόμενων ατόμων.

Στάσεις (διαπροσωπικές δεξιότητες)

➤ Οικοδόμηση και διατήρηση μιας δυαδικής ισότιμης σχέσης.

- Αναγνωρίζω το άτομο με το οποίο συνεργάζομαι ως μοναδικό, ανεξάρτητα από τον ρόλο του και ανεξάρτητα από το ρόλο μου, χωρίς κριτική και με καλοπροαίρετη ουδετερότητα .
- Ξεκινώ από την παραδοχή ότι οι άνθρωποι έχουν πόρους και δυνατότητες ανάπτυξης και ότι μπορούν να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στον καθορισμό, του τι είναι σημαντικό για αυτούς και τις αλλαγές που επιθυμούν να κάνουν στη ζωή τους .
- Είμαι ξεκάθαρος με τον εαυτό μου ως άτομο και ως επαγγελματίας (τις δεξιότητες και τους περιορισμούς μου επί του πεδίου.). Το διευκρινίζω αυτό στο άτομο που υποστηρίζεται ,εάν είναι απαραίτητο .

Εργάζομαι με το άτομο για να καθορίσω τους όρους της συνεργασίας μας.

- Υιοθετώ μια στάση μη επαίοντα .
- Λαμβάνω υπόψη ζητήματα που σχετίζονται με τη θέση και την εξουσία μέσα στη σχέση και ρυθμίζω την ασυμμετρία στη σχέση σύμφωνα με το πλαίσιο:
 - Ποιος πρέπει να έχει την εξουσία να επιβάλει δράση;
 - Ποιος έχει τις σχετικές γνώσεις σχετικά με την κατάσταση ή το αντικείμενο της αλληλεπίδρασης;
 - Ποιος μοιράζεται συναισθήματα και εμπειρίες;

➤ Υιοθετώντας μια στάση μη επαίοντα

- Αναγνωρίζω το άτομο ως ειδικό στην κατάστασή του χωρίς να το αντικαθιστώ .
 - Το βοηθώ να εξερευνήσει τι είναι σημαντικό για αυτόν .
 - Το βοηθώ να εντοπίσει τους δικούς του πόρους (εσωτερικούς και εξωτερικούς) .
 - Το βοηθώ να προσδιορίσει τους προσωπικούς του στόχους και φιλοδοξίες .
 - Κάνω ερωτήσεις με πρόθεση οι απαντήσεις θα είναι πιο χρήσιμες για το άτομο παρά για μένα .
 - Υποστηρίζω το άτομο στην αναζήτηση της δικής του λύσης προωθώντας την εμφάνιση απαντήσεων με ερωτήσεις, χωρίς να εισαγάγω απαντήσεις, αφήνοντάς του χρόνο να βρει τη δική του απάντηση ή την λύση του.
- Βάζω τις δικές μου παραστάσεις και κρίσεις στο περιθώριο .
- Παίρνω στα σοβαρά τις απόψεις του ατόμου που υποστηρίζεται και τις θεωρώ σημαντικές .
- Αφήνω τους ανθρώπους να αναλάβουν την ευθύνη για τον εαυτό τους και να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην ανάπτυξή τους .
- Εστιάζω την επικοινωνία στις ανησυχίες, τα παράπονα και τις επιθυμίες του ατόμου.

Δράσεις (Γνώσεις)

➤ Υποστήριξη αυτόνομων κινήτρων

- Βοηθώ τους ανθρώπους να δώσουν νόημα στις πράξεις τους, συνδέοντάς τους με τις φιλοδοξίες και τους προσωπικούς τους στόχους.
- Υποστηρίζω την αυτονομία του ατόμου:
 - Της προσφέρω ευκαιρίες να κάνει επιλογές, όσο μικρές και αν είναι.
 - Προσφέρω ευκαιρίες να κάνει επιλογές, όσο μικρές κι αν είναι.
 - Αναπτύσσω και διατηρώ μια σχέση συνεργασίας.
 - Υιοθετώ μια στάση μη επαίοντα στη σχέση.
 - Υποστηρίζω το άτομο στη λήψη αποφάσεων.
 - Αναζητώ και συμμερίζομαι το νόημα των πράξεών του.
 - Προωθώ τη χρήση μηχανισμών λήψης αποφάσεων.
 - Περιορίζω τις ενέργειες ελέγχου στο ελάχιστο ή τις καταργώ και τις αντικαθιστώ με αυτοπαρακολούθηση ή αυτοαξιολόγηση.
- Υποστηρίζω το αίσθημα ικανότητας:
 - Εστιάζω στα ταλέντα και τους πόρους του .
 - Προωθώ την απόκτηση και ενίσχυση γνώσεων, τεχνογνωσίας και δεξιοτήτων .
 - Προωθώ τον πειραματισμό και αφήνω να δράσει σε ένα ασφαλές και κοινό πλαίσιο που του επιτρέπει να ενεργεί με τόλμη και να παίρνει ρίσκα .
 - Υποστηρίζω το άτομο στην επίλυση προβλημάτων .
 - Προσφέρω έναν χώρο για ανταλλαγές και ανατροφοδότηση σχετικά με τις εμπειρίες (προσέγγιση δράσης ευαισθητοποίησης) .
 - Περιορίζω τις ενέργειες ελέγχου στο ελάχιστο ή τις καταργώ και τις αντικαθιστώ με αυτοπαρακολούθηση ή αυτοαξιολόγηση .
 - Αναπτύσσω ευκαιρίες για τη συμμετοχή των ατόμων.
- Υποστηρίζω την αίσθηση του ανήκειν/ της κοινωνικής ένταξης/αναπτύσσοντας:
 - σχέση συνεργασίας με το άτομο .
 - δυνατότητες που επιτρέπουν την συμμετοχή των .
 - μια συνεύρεση όπου το άτομο αισθάνεται αποδεκτό.

➤ Κινητοποίηση των 4 παραγόντων ανάλυσης της προσέγγισης ενδυνάμωσης του Le Bossé

- Προσδιορίζω ποιοι είναι οι κοινωνικοί παράγοντες στο πλαίσιο, δηλαδή τα άτομα που μπορούν να έχουν άμεση ή έμμεση επιρροή στην υλοποίηση του έργου, την επιθυμητή αλλαγή, την επίλυση του προβλήματος
 - Διερευνώ τα ζητήματα που διακυβεύονται με τους εμπλεκόμενους κοινωνικούς φορείς ρωτώντας: ποιος θέλει να αλλάξει τι, για τι και για ποιον;
 - Εργάζομαι για να προσδιορίσω το πρόβλημα σε σταθερή βάση, με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων.

- Αναρωτιέμαι τι μπορεί να δοκιμαστεί εδώ και τώρα, λαμβάνοντας υπόψη τα πλαίσια εφαρμογής.
- Εφαρμόζω συστηματικά σε κάθε στάδιο μια προσέγγιση δράσης ευαισθητοποίησης για να επιτρέψω στο άτομο να μάθει από την εμπειρία του.

➤ Εστίαση σε ταλέντα και πόρους

- Βοηθώ το άτομο να προσδιορίσει τα δυνατά σημεία και τους περιορισμούς του με βάση συγκεκριμένα παραδείγματα και να προσδιορίσει πότε και πού να ζητήσει βοήθεια ή / και υποστήριξη.
- Υποστηρίζω το άτομο να προσδιορίσει, μέσω συγκεκριμένων παραδειγμάτων:
 - Τι λειτουργεί χωρίς να εστιάζουμε πάρα πολύ στο μη λειτουργικό.
 - Τι έχει ήδη λειτουργήσει χωρίς να παραμένω πάρα πολύ στο μη λειτουργικό. (δεν μειώνω το άτομο στις δυσκολίες του). Για να γίνει αυτό, λαμβάνω υπόψη τις παρατηρήσεις του ατόμου που υποστηρίζεται, τις δικές μου παρατηρήσεις, εκείνες των συναδέλφων μου, εκείνες άλλων επαγγελματιών του δικτύου και εκείνες της οικογένειας και των φίλων.
- Υποστηρίζω τους ανθρώπους να συνειδητοποιήσουν τι μπορούν να κάνουν / τι έχουν ήδη κάνει.
- Υποστηρίζω και συν-κατασκευάζω με το άτομο τα καθήκοντα ή τις ενέργειες που πρέπει ή επιθυμεί να εκτελέσει σύμφωνα με τις ικανότητές του (ούτε πολύ εύκολες, ούτε πολύ δύσκολες).
- Δίνω διαρκή και αυθεντική αναγνώριση σε μικρές και μεγάλες επιτυχίες.
- Ενθαρρύνω τους ανθρώπους να εκτιμούν τον εαυτό τους και τους συνομηλίκους τους. Τους υποστηρίζω σε αυτήν τη διαδικασία ή δημιουργώ ευκαιρίες για να συμβεί.
- Παρέχω ευκαιρίες για ανατροφοδότηση (προσέγγιση δράσης ευαισθητοποίησης), επιτρέποντάς τους:
 - να συνειδητοποιήσουν τι έχουν επιτύχει και τι έχουν μάθει από αυτό.
 - Προσδιορίζω άλλα πλαίσια όπου μπορεί να χρησιμοποιηθεί η νέα δεξιότητα/γνώση.
- Δέσμευση για μη εστίαση μόνο στις επιμέρους αλλαγές, αλλά και στα δομικά στοιχεία που έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην υλοποίηση του έργου του ατόμου.

➤ Υποστήριξη της λήψης αποφάσεων

- Βοηθώ τα άτομα να δώσουν νόημα στις πράξεις τους, συνδέοντάς τους με τις φιλοδοξίες και τους προσωπικούς τους στόχους.
- Βοηθώ τους ανθρώπους να κάνουν επιλογές υιοθετώντας μια στάση μη επαΐοντα :
 - Αφήνω τον απαραίτητο χώρο για να υποστηρίξω και να ενθαρρύνω την αυτονομία τους.
 - Υποστηρίζω την άποψή τους.
 - Τους δίνω τη δυνατότητα να καθορίσουν τους δικούς τους στόχους.
 - Ακούω τις ερωτήσεις, τις αμφιβολίες και τις σκέψεις τους.
- Προωθώ ή δημιουργώ χώρους για ενεργό συμμετοχή σε δράσεις επίλυσης προβλημάτων και λήψης αποφάσεων.
 - Ενθαρρύνω τη χρήση κοινών μεθόδων λήψης αποφάσεων.

- Βοηθώ τα άτομα να αναπτύξουν νέες δεξιότητες εάν είναι απαραίτητο.
 - Βοηθώ τα άτομα να εντοπίσουν εμπόδια τόσο σε ατομικό όσο και σε διαρθρωτικό επίπεδο.
 - Βοηθώ τα άτομα να προβλέψουν και να προγραμματίσουν το μέλλον.
 - Βοηθώ τα άτομα να θέσουν προτεραιότητες.
 - Βοηθώ το άτομο να γνωρίζει και να κατανοεί το πλαίσιο.
- Ενθαρρύνω τους ανθρώπους να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην ανάπτυξη των μεμονωμένων έργων τους:
- Δίνω νόημα στη διαδικασία συνδέοντάς τους με αυτό που είναι σημαντικό για αυτούς, με τους στόχους και τις φιλοδοξίες τους.
 - Βοηθώ να προσδιορίσουν το μεγαλύτερο βήμα που μπορούν να κάνουν εδώ και τώρα με τους πόρους που έχουν στη διάθεσή τους.
 - Τους βοηθώ να εντοπίσουν εμπόδια στο εδώ και τώρα.
 - Τους διδάσκω να θέτουν σαφείς, συγκεκριμένους στόχους.
 - Τους διδάσκω να καθορίζουν τις απαραίτητες ενέργειες / στάδια για την επίτευξη του στόχου.
- Βοηθώ τους ανθρώπους να προβλέψουν και να προγραμματίσουν το μέλλον:
- Ενθαρρύνοντάς τους να σκεφτούν, να αμφισβητήσουν και να συζητήσουν τις συνέπειες, τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα, τους κινδύνους και τα οφέλη για τον εαυτό τους και τους άλλους.
 - Δίνοντας ανατροφοδότηση ώστε να συνειδητοποιήσουν τυχόν αποκλίσεις στην αντίληψή τους (ευφορία ή δραματοποίηση) μεταξύ του αποτελέσματος που φαντάστηκαν και της διαδρομής που ακολούθησαν για να φτάσουν εκεί.
 - Τους μιλώ για την έννοια των βημάτων.
 - Τους διδάσκω να εντοπίζουν και να αναπτύσσουν μια σειρά καθηκόντων ή ενεργειών για την επίτευξη των στόχων τους .
 - Τους βοηθώ να αναζητήσουν άλλα πιθανά σενάρια ή εναλλακτικές λύσεις.
 - Τους ρωτώ τι θα συμβεί μόλις επιτευχθούν οι στόχοι για αυτούς και για τους άλλους.
- Βοηθώ τους ανθρώπους να ιεραρχήσουν τις επιλογές τους:
- Τους ρωτώ τι είναι σημαντικό για αυτούς βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα.
 - Αμφισβητώ τακτικά τα αιτήματα ή τα σχέδιά τους για να διασφαλίσω ότι εξακολουθούν να είναι συναφή και ότι οι στόχοι παραμένουν συνεκτικοί.
 - Συμβάλλω στον καθορισμό των βημάτων, των στόχων και των σχετικών πόρων.
 - Βοηθώ το άτομο να γνωρίζει και να κατανοεί το πλαίσιο:
 - Τους βοηθώ να εξερευνήσουν τι γνωρίζουν και να προσδιορίσουν τι είναι σημαντικό για αυτούς.
 - Εφαρμόζω την αρχή της πραγματικότητας (όχι της πραγματικότητάς ΜΟΥ) ενώ δείχνω ενσυναίσθηση.
 - Προσφέρω ανατροφοδότηση ώστε να μπορέσουν να συνειδητοποιήσουν τυχόν αποκλίσεις στην αντίληψή τους (ευφορία ή δραματοποίηση) μεταξύ του αποτελέσματος που φαντάστηκαν και της διαδρομής που πήραν για να φτάσουν εκεί.

- Ενθαρρύνω και βοηθώ το άτομο να διαπραγματευτεί και να συντάξει ένα πλάνο με τις προηγούμενες αποφάσεις (κοινό σχέδιο κρίσης) που θα του επιτρέψει να αποτρέψει και να διαχειριστεί καλύτερα μια πιθανή μελλοντική κρίση, λαμβάνοντας υπόψη τις προτιμήσεις του όσον αφορά τη φροντίδα και τη θεραπεία και τον ρόλο κάθε ατόμου σε περίπτωση που μειωθεί η ικανότητά του για διάκριση.

➤ Δημιουργία ευκαιριών και προώθηση του πειραματισμού

- Δημιουργώ ένα κλίμα ανοίγματος και ενθάρρυνσης για την ανάπτυξη καλών διαπροσωπικών σχέσεων.
- Δημιουργώ ένα ασφαλές περιβάλλον όπου το άτομο που υποστηρίζεται μπορεί να δράσει και να πειραματιστεί χωρίς υπερβολικό κίνδυνο ή υπερβολικές αρνητικές συνέπειες.
- Δημιουργώ κλίμα εμπιστοσύνης και κλίμα που ευνοεί την ανάληψη πρωτοβουλιών.
- Λαμβάνω υπόψη το γεγονός ότι οι απειλές και ο έλεγχος έχουν αρνητική επίδραση στα αυτόνομα κίνητρα.
- Βάζω τακτικά το άτομο σε οικείες ή νέες καταστάσεις που ενδέχεται να ενθαρρύνουν τη μάθηση σύμφωνα με τις προτεραιότητές του, διασφαλίζοντας ότι δεν είναι ούτε πολύ εύκολο ούτε πολύ δύσκολο (Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης) προκειμένου να υποστηρίξω την αίσθηση της αυτο-αποτελεσματικότητάς του.
- Δίνω στους ανθρώπους την ευκαιρία να δοκιμάσουν νέα πράγματα, χρησιμοποιώντας παραδείγματα από το περιβάλλον τους ή συναντήσεις που θα μπορούσαν να τους παρακινήσουν ή να εμπνεύσουν, εντός ή εκτός της ζώνης άνεσής τους.
- Αρχικά διερευνώ τι έχει ήδη δοκιμαστεί για να αποφευχθεί «να κάνουμε το ίδιο πράγμα και να ελπίζουμε σε διαφορετικό αποτέλεσμα», με βάση τις πληροφορίες που παρέχονται από το άτομο και το δίκτυο υποστήριξής του.

➤ Αφήστε τους ανθρώπους να αναλάβουν δράση

- Υποστηρίζω την ανάληψη ρίσκων, συνεργαζόμενος με όλους τους εμπλεκόμενους, εάν είναι απαραίτητο (έννοια του αντιληπτού, πραγματικού, αποδεκτού και επιμερισμένου κινδύνου).
- Ενθαρρύνω, υποστηρίζω και προωθώ τον πειραματισμό σε ένα πλαίσιο όπου οι ρόλοι του καθενός είναι προκαθορισμένοι, τα μέσα, οι κίνδυνοι και οι ευκαιρίες εντοπίζονται και σχεδιάζονται.
- Αντιστέκομαι στον πειρασμό να «κάνω πράγματα για» ή να δώσω άμεσες απαντήσεις σε αιτήματα. Αφήνω το άτομο να πειραματιστεί ή να θέσει τις δεξιότητές του σε δράση χωρίς να παρεμβαίνω άμεσα.
- Βοηθάω τους ανθρώπους να καθορίσουν τα μέσα της επιλογής τους, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να αξιολογήσουν τις ενέργειες στις οποίες έχουν προβεί και να τις προσαρμόσουν ανάλογα.
- Βοηθώ το άτομο να μετατρέψει την έννοια της αποτυχίας σε μια έννοια εμπειρίας «τι μου δίδαξε αυτή η κατάσταση;» βοηθώντας το να εντοπίσει τις βελτιώσεις που απαιτούνται και τις επιτυχίες που επιτυγχάνονται.

➤ **Ενθάρρυνση/ενεργοποίηση της απόκτησης και ενίσχυσης γνώσεων, τεχνογνωσίας και δεξιοτήτων.**

- Βοηθώ το άτομο να εντοπίσει και να άρει τα εμπόδια στο εδώ και τώρα, είτε είναι:
 - αλλαγές στον εαυτό του
 - Διαρθρωτικές αλλαγές.
- Σχεδιάζω και εφαρμόζω συστήματα μάθησης και αυτοαξιολόγησης προσαρμοσμένα στο έργο, τις ανάγκες και τους πόρους του ατόμου, σε συνεργασία με αυτό και εάν είναι απαραίτητο, με το δίκτυό του ή άλλους επαγγελματίες.
- Βάζω τακτικά το άτομο σε οικείες ή νέες καταστάσεις που ενδέχεται να ενθαρρύνουν τη μάθηση σύμφωνα με τις προτεραιότητές του, διασφαλίζοντας ότι δεν είναι ούτε πολύ εύκολο ούτε πολύ δύσκολο (Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης) προκειμένου να υποστηρίξω την αίσθηση της αυτο-αποτελεσματικότητάς του.
- Υιοθετώ μια προσέγγιση δράσης ευαισθητοποίησης με ένα συγκεκριμένο πλαίσιο που επιτρέπει τακτικά στο άτομο να μιλήσει για το τι κάνει, τις δυσκολίες που έχει συναντήσει, τις λύσεις που έχει υιοθετήσει, τις δεξιότητες που έχει αποκτήσει και τους δεσμούς που πρέπει να κάνει για να ενθαρρύνει την αναπαραγωγή του (συστηματική ανατροφοδότηση).
- Βοηθώ τους ανθρώπους να διοχετεύσουν τις ενέργειές τους και να τις αξιολογήσουν πριν, κατά τη διάρκεια και μετά, βοηθώντας τους να καθορίσουν μια κατάλληλη μεθοδολογία και τα εργαλεία (προθεσμίες, χρονοδιάγραμμα, στόχους).
- Σχεδιάζω χώρους όπου είναι δυνατόν να παρατηρήσω άλλους ανθρώπους σε δράση με τους οποίους το άτομο μπορεί να συσχετιστεί (θετική εμπειρία).
- Δίνω προτεραιότητα στην προώθηση της αυτοεκτίμησης των ανθρώπων που υποστηρίζω ή των συνομηλίκων τους.
- Ενημερώνω τα άτομα σχετικά με την ύπαρξη διαφορετικών τύπων κατάρτισης και τους ενθαρρύνω να έχουν πρόσβαση σε αυτά σύμφωνα με τα σχέδιά τους.

➤ **Προώθηση της συμμετοχής**

- Δημιουργώ έναν οργανισμό που προωθεί σθεναρά την ένταξη και την ενεργό εκπροσώπηση των ατόμων που λαμβάνουν υποστήριξη, την ανάληψη πρωτοβουλιών και ευθυνών και τη συμμόρφωση με τις δεσμεύσεις ενός δεδομένου πλαισίου.
- Ενημερώνω, προτείνω, προσκαλώ και ενθαρρύνω τακτικά τους ανθρώπους να εμπλακούν στη ζωή του τόπου όπου υποστηρίζονται, ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους
- Ενημερώνω το άτομο σχετικά με τα εργαλεία/χώρους που δημιουργούνται στη δομή για την ενθάρρυνση της συμμετοχής (συναντήσεις, κανόνες/λειτουργίες, αυτοεκπροσώπηση κ.λπ.)
- Δίνω τη δυνατότητα στα άτομα να αναλάβουν το ρόλο του μέντορα, μοιράζοντας τις ειδικές γνώσεις τους ή/και τις γνώσεις τους σχετικά με τις συνήθειες και τους κανόνες λειτουργίας της δομής .

➤ **Έρευνα και ανταλλαγή της νοηματοδότησης των δράσεων**

- Βοηθώ τα άτομα να νοηματοδοτήσουν τις πράξεις τους, συνδέοντάς τις με τις φιλοδοξίες και τους προσωπικούς τους στόχους.

- Βοηθώ τα άτομα να προσδιορίσουν τι είναι σημαντικό για αυτούς και τι θα ήθελαν να αλλάξουν με την υποστήριξή μας.
- Εστιάζω στην έννοια της εμπειρίας και όχι στην έννοια της επιτυχίας ή της αποτυχίας όσον αφορά τις ενέργειες που έγιναν ή δεν έγιναν, μέσω συστηματικής ανατροφοδότησης.
- Βοηθώ το άτομο να κάνει τις συνδέσεις μεταξύ των ενεργειών ή της έλλειψης δράσης και της έννοιας της ευθύνης.
- Βασίζω την εκτίμησή μου σε γεγονότα αλλά και στην υποκειμενική εμπειρία, αναρωτιέμαι και ρωτάω το άτομο για το «γιατί/για τι, για ποιον» έγινε ή δεν έγινε, και πάνω απ' όλα τι ήταν χρήσιμο για το άτομο όσον αφορά την απόκτηση δεξιοτήτων ή/και ενδυνάμωσης.
- Βοηθώ το άτομο να εντοπίσει έναν καλό λόγο για να κάνει μια εργασία ή να εμπλακεί σε μια δραστηριότητα που φαίνεται άσκοπη, συνδέοντάς το με έναν σκοπό που έχει νόημα για αυτόν, ενώ επικυρώνει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του.
- Επανερχομαι τακτικά στο αρχικό αίτημα του ατόμου, στις παραλλαγές στα εξατομικευμένα εργαλεία παρακολούθησης του έργου και τα συσχετίζω με τις ενέργειές του ή την έλλειψη δράσης.
- Κάνω ένα βήμα πίσω από την πρακτική μου: μιλάω με συναδέλφους επί τόπου. Θέτω ερωτήσεις σε άλλους συναδέλφους εκτός του χώρου Συμμετέχω σε ομάδες ανάλυσης επαγγελματικής πρακτικής ή παρέμβασης. Γνωρίζω και αμφισβητώ, όπου είναι αναγκαίο, τις αποστολές και τους στόχους του πλαισίου όπου εργάζομαι και των καθηκόντων μου στην εργασία .

➤ Άνοιγμα του πεδίου των δυνατοτήτων

- Βοηθώ το άτομο να συνδεθεί με τους προσωπικούς του στόχους και φιλοδοξίες.
- Ενθαρρύνω και υποστηρίζω το άτομο να είναι δημιουργικό και τολμηρό: του θέτω την ερώτηση "τι θα γινόταν αν όλα ήταν δυνατά / τι θα γινόταν αν είχατε ένα μαγικό ραβδί".
- Θέτω ανοικτές, προβολικές ερωτήσεις, ερωτήσεις που βοηθούν το άτομο να απεικονίσει το επιθυμητό αποτέλεσμα πριν καθορίσει τους στόχους και τα μέσα.
- Κάνω ερωτήσεις για να βοηθήσω το άτομο να φανταστεί εναλλακτικές λύσεις (δεύτερα, τρίτα πλάνα δράσης κ.λπ.) .
- Βοηθώ το άτομο να εντοπίσει και να άρει τα εμπόδια στο εδώ και τώρα, είτε είναι:
 - αλλαγές στο άτομο του
 - διαρθρωτικές αλλαγές.
- Ρωτάω το άτομο αν γνωρίζει άλλο άτομο που κατάφερε να κάνει / βρει λύση στο πρόβλημα / να πραγματοποιήσει το ίδιο έργο.
- Βοηθάω το άτομο να θέσει προτεραιότητες.
- Παρέχω ευέλικτη, δημιουργική υποστήριξη.

➤ Ενεργώντας με τόλμη

- Φροντίζω να προτείνω ή να υπενθυμίζω στα άτομα την ύπαρξη ενός ασφαλούς, κοινού πλαισίου που επιτρέπει τη δημιουργία καταστάσεων στις οποίες το άτομο μπορεί να δράσει, να πειραματιστεί και να αναλάβει την ευθύνη, αναλαμβάνοντας κινδύνους.

- Δεν παίρνω ρίσκα για λογαριασμό του ατόμου που υποστηρίζω μόνος μου. Διαχειρίζομαι την ανάληψη κινδύνων σε συνεργασία με το άτομο και το δίκτυό του (οικογένεια και φίλοι, επαγγελματίες που εμπλέκονται) και τους ανωτέρους μου όπου είναι απαραίτητο.
- Εφαρμόζω μεθοδολογία για τη διαχείριση κινδύνων:
 - Αναζητώ τα άτομα που εμπλέκονται στην κατάσταση σχετικά με τους κινδύνους όπως τους αντιλαμβάνονται (επικυρώστε την αντίληψη κάθε ατόμου για τον κίνδυνο, την έννοια του αντιληπτού κινδύνου).
 - Λαμβάνω τα κατάλληλα μέτρα για να αντικειμενοποιήσω τον κίνδυνο, ώστε να μπορεί να οριστεί όσο το δυνατόν πιο κοντά στην πραγματικότητα, λαμβάνοντας υπόψη τους κοινωνικούς κανόνες που ισχύουν για το άτομο που υποστηρίζεται (συμφωνώ στην έννοια του πραγματικού κινδύνου).
 - Βοηθώ τους ανθρώπους να αξιολογήσουν την ανάληψη κινδύνων χρησιμοποιώντας παραδείγματα από το περιβάλλον τους για:
 - να ξεπεράσουν τους φόβους ή
 - αναγνωρίζουν έναν πραγματικό κίνδυνο.
 - Διασφαλίζω ότι λαμβάνονται μέτρα για να γίνει αποδεκτός ο κίνδυνος ως μέρος μιας κοινής συμφωνίας από όλους τους εμπλεκόμενους (καθιστώντας την ανάληψη κινδύνων αποδεκτή από όλους). Δεν βάζω όρια αμέσως. Τολμώ να προτείνω και να υιοθετήσω νέες προσεγγίσεις και μεθόδους, έξω από τη ζώνη άνεσής μου. Ενθαρρύνω τους ανθρώπους να κάνουν το ίδιο.
 - Διασφαλίζω ότι μια συμφωνία για τον επιμερισμό του κινδύνου επικυρώνεται από όλα τα εμπλεκόμενα άτομα (βεβαιωθείτε ότι όλοι αναλαμβάνουν τον κίνδυνο, η έννοια του επιμερισμένου κινδύνου).

Βιβλιογραφία

- Addington, J., Addington, D., & Maticka-Tyndale, E. (1991). Cognitive functioning and positive and negative symptoms in schizophrenia. *Schizophrenia Research*, 5(2), 123-134. [https://doi.org/10.1016/0920-9964\(91\)90039-T](https://doi.org/10.1016/0920-9964(91)90039-T)
- Amabile, T.M., DeJong, W., & Lepper, M.R. (1976). Effects of externally imposed deadlines on subsequent intrinsic motivation. *J of Personality and Social Psychology*, 34, 92-98.
- Amering, M., & Schmolke, M. (2009). *Recovery in mental health : Reshaping scientific and clinical responsibilities*. Wiley-Blackwell.
- Andresen, R., Oades, L., & Caputi, P. (2003). The Experience of Recovery from Schizophrenia : Towards an Empirically Validated Stage Model. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 37(5), 586-594. <https://doi.org/10.1046/j.1440-1614.2003.01234.x>
- Andresen, R., Caputi, P., & Oades, L. (2006). Stages of Recovery Instrument : Development of a Measure of Recovery from Serious Mental Illness. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 40(11-12), 972-980. <https://doi.org/10.1080/j.1440-1614.2006.01921.x>
- Bandura, A. (2013). *Auto-efficacité : Le sentiment d'efficacité personnelle* (2e éd.). De Boeck.
- Baumann, A.E. (2011). The WHO-EC partnership project on empowerment in mental health. *European Psychiatry*, 26(S2), 2101-2101, DOI: [https://doi.org/10.1016/S0924-9338\(11\)73804-4](https://doi.org/10.1016/S0924-9338(11)73804-4)
- Bégin, É., & Corbière, M. (2012). Les compétences perçues de la personne ayant un trouble mental grave : Un facteur significatif de maintien en emploi. *Canadian Journal of Community Mental Health*, 31(2), 35-50. <https://doi.org/10.7870/cjcmh-2012-0012>
- Bell, M., Kaplan, E. A., & Bryson, G. (1997). Cognitive impairment and work behavior in schizophrenia. *Schizophrenia Research*, 24(1-2), 219. [https://doi.org/10.1016/S0920-9964\(97\)82629-1](https://doi.org/10.1016/S0920-9964(97)82629-1)
- Bertolote, J., & Weltgesundheitsorganisation (Éds.). (2005). *Ouvrage de référence sur la santé mentale, les droits de l'homme et la législation : Non à l'exclusion, oui aux soins*.
- Bilge, A., & Palabiyik, O. (2017). The Effect of Short Films About Mental Health and Disorders on Preventing Stigmatization in Nursing Education, *Archives of Psychiatric Nursing*, 31(1), 88-92, <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2016.09.006>
- Boivin, J., & Blin, M. (2021). *100 idées pour promouvoir l'autodétermination et la pair-aidance*.
- Bond, G.R., Dietzen, L.L., McGrew, J.H., & Miller, L.D. (1995). Accelerating entry into supported employment for persons with severe psychiatric disabilities. *Rehabilitation Psychology*, 40, 91-111.

- Bond, G.R., & Boyer, S.L. (1988). Rehabilitation programs and outcomes. In J.A. Ciardiello & M.D. Bell (Eds.), *Vocational Rehabilitation of Persons with Prolonged Psychiatric Disorders* (p. 231-263). Johns Hopkins University Press.
- Bonsack, C., Morandi, S., Favrod, J., & Conus, P. (2013). Le stigmatisme de la « folie » : De la fatalité au rétablissement. *Revue Médicale Suisse*, 9, 588-592. <https://www.revmed.ch/content/revmed/download/127822/1285447>
- Bowie, C. R., Depp, C., McGrath, J. A., Wolyniec, P., Mautsach, B. T., Thornquist, M. H., Luke, J., Patterson, T. L., Harvey, P. D., & Pulver, A. E. (2010). Prediction of Real-World Functional Disability in Chronic Mental Disorders : A Comparison of Schizophrenia and Bipolar Disorder. *American Journal of Psychiatry*, 167(9), 1116-1124. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2010.09101406>
- Caouette, M., & Lachapelle, Y. (2014). Perceptions et pratiques des intervenants en soutien à l'autodétermination des personnes présentant une déficience intellectuelle. *Revue Internationale de Communication et de socialisation*, 1(1), 23-49. <http://www.revuerics.com/medias/files/rics-2014-vol-1-1-caouette-lachapelle.pdf>
- Caouette, M., Maltais, L.-S., Beaumont, B., & Sarrazin, C. (2016). Les pratiques d'intervention favorisant l'autodétermination d'adultes présentant une déficience intellectuelle : La perspective des intervenants. *Revue internationale de communication et de socialisation*, 3(2), 107-125. <https://doi.org/10.6084/M9.FIGSHARE.11905560.V2>
- Caporale, N., & Dan, Y. (2008). Spike Timing–Dependent Plasticity : A Hebbian Learning Rule. *Annual Review of Neuroscience*, 31(1), 25-46. <https://doi.org/10.1146/annurev.neuro.31.060407.125639>
- Ciumăgeanu, D.; Ile, L. & Sturz, O. (2000). Reabilitarea vocationala a persoanelor cu disabilitati psihice severe. *Revista Romana de Psihiatrie*, 4. <https://www.romjpsychiat.ro/arhive/142>
- Ciumăgeanu, D.; Sturz, O.; Ienciu, M.; Ile, L.; Garcet, M.; Kandilis, D. & Lăzărescu, M. (2000). Reabilitarea vocatională în context european – programul FORMINSER, *Revista Română de Psihiatrie*, 4, 185-188.
- Copeland, M. E. (2002). Wellness Recovery Action Plan : A System for Monitoring, Reducing and Eliminating Uncomfortable or Dangerous Physical Symptoms and Emotional Feelings. *Occupational Therapy in Mental Health*, 17(3-4), 127-150.
- Corbière, M., Mercier, C., Lesage, A., & Villeneuve, K. (2005). L'insertion au travail de personnes souffrant d'une maladie mentale : Analyse des caractéristiques de la personne. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 50(11), 722-733. <https://doi.org/10.1177/070674370505001112>
- Corbière, M., & Lecomte T. (2009). Vocational services offered to people with severe mental illness. *Journal of Mental Health*, 18(1), 38-50, DOI: <https://doi.org/10.1080/09638230701677779>.
- Cowen, E. L. (1991). In pursuit of wellness. *American Psychologist*, 46(4), 404-408.
- Cowen, E. L. (1994). The enhancement of psychological wellness : Challenges and opportunities. *American Journal of Community Psychology*, 22(2), 149-179.

- Cudré-Mauroux, A., Piérart, G., & Vaucher, C. (2019). The importance of the relational needs of people with learning disabilities in the promotion of self-determination. *British Journal of Learning Disabilities*, 47(3), 174-180. <https://doi.org/10.1111/bld.12268>
- Cudré-Mauroux, A., Piérart, G., Vaucher, C., & Julien-Gauthier, F. (2020). *Co-construire l'autodétermination au quotidien : Vers un partenariat entre professionnel-le-s et personnes avec une déficience intellectuelle* (EDS).
- Cungi, C. (2006). *L'alliance thérapeutique*. Retz.
- Danion, J.-M. (2012). La personne en situation de handicap psychique : Quelques considérations sur la notion de reconnaissance mutuelle. *Les Cahiers philosophiques de Strasbourg*, 31, 321-345. <https://doi.org/10.4000/cps.2318>
- Davidson, L. (2003). *Living outside mental illness : Qualitative studies of recovery in schizophrenia*. New York University Press.
- Davidson, L. (Éd.). (2009). *A practical guide to recovery-oriented practice: Tools for transforming mental health care*. Oxford University Press.
- De Jong, P., & Berg, I. K. (2002). *De l'entretien à la solution*. Satas.
- de Pierrefeu, I., & Pachoud, B. (2014). L'accompagnement vers et dans l'emploi comme voie de rétablissement pour les personnes en situation de handicap psychique. Les ESAT de transition de l'association Messidor. *L'information psychiatrique*, 90(3), 183. <https://doi.org/10.3917/inpsy.9003.0183>
- Deegan, P. E. (2022). I am a person, not an illness. *Schizophrenia Research*, 246, 74. <https://doi.org/10.1016/j.schres.2022.06.004>
- Demily, C., & Franck, N. (2016). Cognitive behavioral therapy in 22q11.2 microdeletion with psychotic symptoms : What do we learn from schizophrenia? *European Journal of Medical Genetics*, 59(11), 596-603. <https://doi.org/10.1016/j.ejmg.2016.09.007>
- Deci, E.L., & Ryan, R.M. (1980). The empirical exploration of intrinsic motivational processes. In L. Berkowitz (ed.), *Advances in experimental social psychology*, 13, 39–80. Academic Press.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The « What » and « Why » of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Favoriser la motivation optimale et la santé mentale dans les divers milieux de vie. *Canadian Psychology/Psychologie Canadienne*, 49(1), 24-34.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2012). Self-determination theory. In P. A. M. Van Lange, A. W. Kruglanski, & E. T. Higgins, *Handbook of theories of social psychology* (Vol. 1, p. 416-436). Sage Publications Ltd.
- Deutsch, C. (2015). L'empowerment en santé mentale. *Sciences et actions sociales*, 1(1), 1-16. <http://www.sas-revue.org/index.php/13-article-d-accueil/15-l-empowerment-en-sante-mentale>

- Diamond, H. (1998). Vocational decision making in a psychiatric outpatient program. *Occupational Therapy in Mental Health, 14*, 67-80.
- Doornbosch-Akse, L., & van Vuuren, M. (2019). Building Bridges Through Talk : Exploring the Role of Dialogue in Developing Bridging Social Capital. In L. E. Van Zyl & S. Rothmann (Éds.), *Theoretical Approaches to Multi-Cultural Positive Psychological Interventions* (p. 477-503). Springer International Publishing.
https://doi.org/10.1007/978-3-030-20583-6_22
- Dworkin, G. (1988). Frontmatter. In *The Theory and Practice of Autonomy, Cambridge Studies in Philosophy*, I-VI. Cambridge University Press. On-line publication date, June 2012. DOI:
<https://doi.org/10.1017/CBO9780511625206>
- Ebrary, I. (2008). *Policies and practices for mental health in Europe*. WHO : Stylus.
- Enggaard, H., Laugesen, B., DeJonckheere, M., Feters, M.F., Dalgaard, M.K., Briciet, Lauritsen, M., Zoffmann, V., & Jørgensen, R. (2021). Impact of the Guided Self-Determination Intervention among Adolescents with Co-Existing ADHD and Medical Disorder: A Mixed Methods Study, *Issues in Mental Health Nursing, 42*(1), 87-98.
<https://doi.org/10.1080/01612840.2020.1780528>
- Favrod, J., & Scheder, D. (2004). Se rétablir de la schizophrénie : un modèle d'interven.on. *Revue médicale de la Suisse Romande, 124*, 205-208.
- Favrod, J., & Nguyen, A. (2020). Le dévoilement de soi du clinicien. *Santé mentale, 249*, 23-27.
- Ferrari, P., Lequin, P., Milovan, M., Suter, C., Golay, P., Besse, C., Chinet, M., Bonsack, C., & Favrod, J. (2018). *Autodétermination et décision partagée dans les phases critiques du rétablissement. Pratiques et contenus du plan de crise conjoint en santé mentale* (Publication No 11). Réseau Santé Région Lausanne.
- Finkelstein, V. (1993). The commonality of disability. In: J. Swain, V. Finkelstein, S. French & M. Oliver (Eds), *Disabling Barriers - Enabling Environments*. SAGE Publications. <https://disability-studies.leeds.ac.uk/wp-content/uploads/sites/40/library/finkelstein-Commonality-of-Disability.pdf>
- Fougeyrollas, P., Cloutier, R., Bergeron, H., Côté, J., & St Michel, G. (1998). *Classification Québécoise : Processus de Production du Handicap*. RIPPH/SCCIDIH.
- Franck, N., & Gilliot, É. (2017). Restaurer les capacités d'autodétermination pour favoriser le rétablissement. *Perspectives Psy, 56*(3), 203-210. <https://doi.org/10.1051/ppsy/201756203>
- Fulford, K.W.M. (2004). Ten principles of values-based medicine. In J. Radden (Ed.), *The philosophy of psychiatry: a companion* (p. 205-234). Oxford University Press.
- Gagné, M., & Deci, E. L. (2005). Self-determination theory and work motivation : SELF-DETERMINATION THEORY AND WORK MOTIVATION. *Journal of Organizational Behavior, 26*(4), 331-362.
<https://doi.org/10.1002/job.322>

- Gavrila-Ardelean, M., Fond-Harmant, L., & Kelemen, G. (2016). The Improvement Of The Counselors' Competences For The Professional Integration Of People With Mental Disorders, *Asian Academic Research J of Social Science & Humanities*, 4(3), 29-40.
- Gavrila-Ardelean, M. (2017). Personal Needs and Psycho-Social Expectancies of People with Mental Chronic Disorders Regarding Profesional Insertion, *Revista De Cercetare Si Interventie Sociala*, 56, 57-69.
- Gervey, R., & Kowall, H. (1995). Job development strategies for placeing persons with psychiatric disabilities into supported employment jobs in a large city. *Psychosocial Rehabilitation Journal*, 18, 95-113.
- Gilliot, É., & Estingoy, P. (2017). Vers le rétablissement, de la contrainte au partage d'expérience. *Soins Psychiatrie*, 38(308), 25-29. <https://doi.org/10.1016/j.spsy.2016.11.005>
- Greacen, T., & Jouët, E. (Éds.). (2012). *Pour des usagers de la psychiatrie acteurs de leur propre vie : Rétablissement, inclusion sociale, empowerment*. Érès éd.
- Green, M. F., Kern, R. S., Braff, D. L., & Mintz, J. (2000). Neurocognitive Deficits and Functional Outcome in Schizophrenia : Are We Measuring the "Right Stuff"? *Schizophrenia Bulletin*, 26(1), 119-136. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.schbul.a033430>
- Guiddens A. (2004). *La transformation de l'intimité*. Pluriel : Hachette
- Hebb, D.O. (1949). *The Organization of Behavior: A Neuropsychological Theory*. Wiley & Sons.
- Hoffmann, H. (1999). Berufliche Integration in den allgemeinen Arbeitsmarkt – Ein realistisches Ziel für chronisch psychisch Kranke? *Psychiatrische Praxis*, 26, 211-217.
- Hoffmann, H., & Kupper, Z. (1997). Relationships between social competence, psychopathology and work performance and their predictive value for vocational rehabilitation of schizophrenic outpatients. *Schizophrenia Research*, 23(1), 69-79. [https://doi.org/10.1016/S0920-9964\(96\)00082-5](https://doi.org/10.1016/S0920-9964(96)00082-5)
- Ienciu, M. (1999). Programe de reabilitare psiho-socială prin muncă. In: M. Ienciu (Ed.), *Reabilitarea psiho-socială în schizofrenie si alte tulburări psihotice* (p. 168-175). Ed. Augusta.
- « Ils ne savent pas qu'ils savent »—Rencontre publique avec Yann le Bossé. (2015, septembre 28). <https://youtu.be/f3dOEDL60P0>
- Jørgensen, R., Hansson, L., & Zoffmann, V. (2012). Changes in Persistent Delusions in Schizophrenia Using Guided Self-Determination: A Single Case Study, *Issues in Mental Health Nursing*, 33(5), 293-300. <https://doi.org/10.3109/01612840.2011.653624>
- Koenig, M. (2016). *Le rétablissement dans la schizophrénie : Un parcours de reconnaissance*. PUF.
- Kogstad, R. E. (2009). Protecting mental health clients' dignity—The importance of legal control. *International Journal of Law and Psychiatry*, 32(6), 383-391. <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2009.09.008>

- Koren, D., Seidman, L. J., Goldsmith, M., & Harvey, P. D. (2006). Real-World Cognitive--and Metacognitive--Dysfunction in Schizophrenia : A New Approach for Measuring (and Remediating) More "Right Stuff". *Schizophrenia Bulletin*, 32(2), 310-326. <https://doi.org/10.1093/schbul/sbj035>
- Le Roy-Hatala, C., Loubière, C., & Caria, A. (2020). *Santé mentale et emploi*. Psycom. <https://www.psycom.org/wp-content/uploads/2020/11/Sante-mentale-et-emploi-2020.pdf>
- Lepper, M. R., & Greene, D. (1975). Turning play into work : Effects of adult surveillance and extrinsic rewards on children's intrinsic motivation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 31(3), 479-486. <https://doi.org/10.1037/h0076484>
- Lieberman, J. A., Drake, R. E., Sederer, L. I., Belger, A., Keefe, R., Perkins, D., & Stroup, S. (2008). Science and Recovery in Schizophrenia. *Psychiatric Services*, 59(5), 487-496. <https://doi.org/10.1176/ps.2008.59.5.487>
- Liberman, R. P., Kopelowicz, A., Ventura, J., & Gutkind, D. (2002). Operational criteria and factors related to recovery from schizophrenia. *International Review of Psychiatry*, 14(4), 256-272. <https://doi.org/10.1080/0954026021000016905>
- Marrone, J. (1993). Creating positive vocational outcomes for people with severe mental illness. *Psychosocial Rehabilitation Journal*, 17(2), 43-62. <https://doi.org/10.1037/h0095600>
- Marty, L., Franck, N., & Martin, B. (2014). Comment comprendre le processus de rétablissement de pathologies psychiatriques sévères ? : L'intérêt de « l'analyse de récit ». *Pratiques en santé mentale*, 60(2), 47. <https://doi.org/10.3917/psm.142.0047>
- Masse, M. (2013). Autodétermination : Former les accompagnant-e-s. *REISO, Revue d'information sociale*. <https://www.reiso.org/document/187>
- Mcgurk, S. (2004). Cognitive functioning, symptoms, and work in supported employment : A review and heuristic model. *Schizophrenia Research*, 70(2-3), 147-173. <https://doi.org/10.1016/j.schres.2004.01.009>
- Morel-Bouchar, M. (2014). Rétablissement et gestion du risque... Du paradoxe à l'intégration. *Le Partenaire*, 23(2), 7-12. <https://aqrp-sm.org/partenaire/flipbook/vol23no2-576940/pdf/vol23no2-automne-2014.pdf>
- Mueser, k., & Bond, G. (2000). Psychological treatment approaches for schizophrenia. *Current Opinion in Psychiatry*, 13(1), 27-35.
- Nguyen, A., Frobert, L., Pellet, J., & Favrod, J. (2020). Dévoilement de soi et empowerment. *Santé mentale*, 249, 28-32.
- Lachapelle, Y., Fontana-Lana, B., Petitpierre, G., Geurts, H., & Haelewyck, M.-C. (2022). Autodétermination : Historique, définitions et modèles conceptuels: *La nouvelle revue - Éducation et société inclusives*, N° 94(2), 25-42. <https://doi.org/10.3917/nresi.094.0025>
- La Guardia, J. G., & Ryan, R. M. (2000). Buts personnels, besoins psychologiques fondamentaux et bien-être : Théorie de l'autodétermination et applications. *Revue québécoise de psychologie*, 21(2), 281-303.

- Le Bossé, Y. (2003). De l'« habilitation » au « pouvoir d'agir » : Vers une appréhension plus circonscrite de la notion d'empowerment. *Nouvelles pratiques sociales*, 16(2), 30-51.
- Le Bossé, Y. (2016a). *Sortir de l'impuissance : Invitation à soutenir le développement du pouvoir d'agir des personnes et des collectivités: Tome 1, Fondements et cadres conceptuels* (Ardis).
- Le Bossé, Y. (2016b). *Sortir de l'impuissance : Invitation à soutenir le développement du pouvoir d'agir des personnes et des collectivités. Tome 2, Aspects pratiques*. Editions Ardis.
- Le Bossé, Y. (2016c). *Soutenir sans prescrire : Aperçu synoptique de l'approche centrée sur le développement du pouvoir d'agir des personnes et des collectivités (DPA-PC)* (Ardis).
- Le Bossé, Y., Bilodeau, A., Chamberland, M., & Martineau, S. (2009). Développer le pouvoir d'agir des personnes et des collectivités : Quelques enjeux relatifs à l'identité professionnelle et à la formation des praticiens du social. *Nouvelles pratiques sociales*, 21(2), 174-190.
- Le Roy-Hatala, C., Loubière, C., & Caria, A. (2020). *Santé mentale et emploi*. Psycom. <https://www.psycom.org/wp-content/uploads/2020/11/Sante-mentale-et-emploi-2020.pdf>
- Link, B. G., & Phelan, J. C. (2001). Conceptualizing Stigma. *Annual Review of Sociology*, 27(1), 363-385. <https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev.soc.27.1.363>
- Organisation des Nations Unies [ONU]. (2008). *Convention relative aux droits des personnes handicapées [CDPH]*. <https://www.un.org/disabilities/documents/convention/convoptprot-f.pdf>
- Pachoud, B. (2012). Se rétablir de troubles psychiatriques : Un changement de regard sur le devenir des personnes. *L'information psychiatrique*, 88(4), 257. <https://doi.org/10.3917/inpsy.8804.0257>
- Pellet, J., Suter, C., Nguyen, A., Brana, A., Gavillet, A., Ismailaj, A., Bonsack, C., & Favrod, J. (2021). Honnête, ouvert, prêt (HOP) ! Acceptabilité et faisabilité de la version française d'un programme d'auto-déstigmatisation de la maladie psychique. *Annales Médico-psychologiques, revue psychiatrique*, 179(4), 317-322. <https://doi.org/10.1016/j.amp.2020.08.007>
- Paquet, Y., Carbonneau, N., & Vallerand, R. J. (Éds.). (2016). *La théorie de l'autodétermination : Aspects théoriques et appliqués*. De Boeck supérieur.
- Paul, M. (2019). *L'accompagnement : Une posture professionnelle spécifique*. L'Harmattan.
- Piérart, G., Cudré-Mauroux, A., & Vaucher, C. (2019). Approche relationnelle pour l'autodétermination. *REISO, Revue d'information sociale*.
- Pratt, C.W., Gill, K.J., Barrett, N.M., & Roberts, M.M. (Eds.) (2016). *Psychiatric Rehabilitation*. Elsevier Academic Press.
- Pro Mente Sana. (2011). *RECOVERY vers le rétablissement*. Fondation suisse Pro Mente sana.

- Prochaska, J. O., & DiClemente, C. C. (2002). Transtheoretical therapy. In J. Lebow (Éd.), *Comprehensive Handbook of Psychotherapy: Vol. 4: Integrative / Eclectic* (p. 165-183). John Wiley & Sons.
- Prochaska, J. O., DiClemente, C. C., & Norcross, J. C. (1992). In Search of How People Change : Applications to Addictive Behaviors. *American Psychologist*, 47-
http://scholar.google.com/scholar?q=I+Always+Turn+It+on+Super:+User+Decisions+About+When+and+How+to+Operate+Room+Air+Conditioners&as_authors=Kempton
- Raeburn, T., Schmied, V., Hungerford, C., & Cleary, M. (2015). Self-determination Theory : A Framework for Clubhouse Psychosocial Rehabilitation Research. *Issues in Mental Health Nursing*, 36(2), 145-151.
<https://doi.org/10.3109/01612840.2014.927544>
- Ratinaud, P. (2009). IRAMUTEQ: Interface de R pour les Analyses Multidimensionnelles de Textes et de Questionnaires. Récupéré à <http://www.iramuteq.org/>
- Reeve, D. (2004). Psycho-emotional dimensions of disability and the social model. In C. Barnes & G. Mercer (Eds.), *Implementing the Social Model of Disability : Theory and Research* (p. 83-100). Leeds: The Disability Press.
- Ricœur P. (1983). *Temps et récit*. Tome1. Seuil.
- Ricœur P. (1990). *Soi-même comme un autre*. Seuil.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). The Darker and Brighter Sides of Human Existence : Basic Psychological Needs as a Unifying Concept. *Psychological Inquiry*, 11(4), 319-338.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). On Happiness and Human Potentials : A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 141-166.
<https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.141>
- Ryan, R. M., & La Guardia, J. G. (2000). What is being optimized over development? : A self-determination theory perspective on basic psychological needs across the life span. In S. Qualls & N. Abeles (Éds.), *Psychology and the aging revolution* (p. 145-172). APA Books.
- SAMHSA (2011). SAMHSA announces a working definition of "recovery" from mental disorders and substance use disorders. <https://jflahiff.wordpress.com/2011/12/27/samhsa-announces-a-working-definition-of-recovery-from-mental-disorders-and-substance-use-disorders/>
- Schüler, J., Baumann, N., Chasiotis, A., Bender, M., & Baum, I. (2019). Implicit motives and basic psychological needs. *Journal of Personality*, 87(1), 37-55. <https://doi.org/10.1111/jopy.12431>
- Sheldon, K. M., & Elliot, A. J. (1999). Goal striving, need satisfaction, and longitudinal well-being : The self-concordance model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(3), 482-497.
- Shogren, K. A. (2013). A Social–Ecological Analysis of the Self-Determination Literature. *Intellectual and Developmental Disabilities*, 51(6), 496-511. <https://doi.org/10.1352/1934-9556-51.6.496>

- Slade, M. (2009). *Personal recovery and mental illness. A Guide for mental health professionals*. Cambridge University Press.
- Spreitzer, G.M. (1995). Psychological empowerment in the workplace: dimensions, measurement, and validation. *Academy of Management Journal*, 38, 1442–1465.
- Stevanovic, M., & Peräkylä, A. (2014). Three orders in the organization of human action : On the interface between knowledge, power, and emotion in interaction and social relations. *Language in Society*, 43(2), 185-207.
- Surber, R. W. (1994). An approach to care. In R. W. Surber (Ed), *Clinical Case management : A Guide to Comprehensive Treatment of Serious Mental Illness*. Sage.
- Surber, R. W. (2012). Le rétablissement des professionnels qui stigmatisent leurs patients. In T. Greacen & E. Jouët (Éds.), *Pour des usagers de la psychiatrie acteurs de leur propre vie : Rétablissement, inclusion sociale, empowerment* (p. 61-74). Érès éd.
- Thomas, K. W., & Velthouse, B. A. (1990). Cognitive Elements of Empowerment : An “Interpretive” Model of Intrinsic Task Motivation. *Academy of Management Review*, 15(4), 666-681.
<https://doi.org/10.5465/amr.1990.4310926>
- Tregaskis, C. (2002). Social Model Theory : The story so far. *Disability & Society*, 17(4), 457-470.
<https://doi.org/10.1080/09687590220140377>
- Trousselard, M., Steiler, D., Dutheil, F., Claverie, D., Canini, F., Fenouillet, F., Naughton, G., Stewart-Brown, S., & Franck, N. (2016). Validation of the Warwick-Edinburgh Mental Well-Being Scale (WEMWBS) in French psychiatric and general populations. *Psychiatry Research*, 245, 282-290.
<https://doi.org/10.1016/j.psychres.2016.08.050>
- van Veen, M., Peters, A., Mulder, N., van Meijel, B., & Koekkoek, B. (2020). A Qualitative Study of the Working Alliance between Patient and Community Mental Health Nurse during Interpersonal Community Psychiatric Treatment. *Issues in Mental Health Nursing*, 41(3), 211-220.
<https://doi.org/10.1080/01612840.2019.1653410>
- Vansteenkiste, M., & Sheldon, K. M. (2006). There’s nothing more practical than a good theory : Integrating motivational interviewing and self-determination theory. *British Journal of Clinical Psychology*, 45(1), 63-82.
<https://doi.org/10.1348/014466505X34192>
- Vasseur-Bacle, S., Vaglio, A., Rafael, F., & Roelandt, J.-L. (2014). Vingt et une recommandations en faveur de l’empowerment des usagers et aidants en santé mentale. *European Psychiatry*, 29(S3), 617-617.
<https://doi.org/10.1016/j.eurpsy.2014.09.099>
- Vaucher, C., Cudré-Mauroux, A., & Piérart, G. (2021). Perceptions and understandings of self-determination in the context of relationships between people with intellectual disabilities and social care professionals. *International Journal of Developmental Disabilities*, 67(2), 121-130.
<https://doi.org/10.1080/20473869.2019.1623595>

- Warner R. (1985). *Recovery from schizophrenia: psychiatry and political economy*. Routledge.
- Wehmeyer, M. L. (2011). L'autodétermination. In J. Stone & M. Blouin (Éds.), *International Encyclopedia of Rehabilitation*.
- Wehmeyer, M. L., & Lachapelle, Y. (2006). Autodétermination proposition d'un modèle conceptuel fonctionnel. In H. Gascon, D. Boisvert, M. C. Haelewyck, J. R. Poulin, & J. J. Detraux (Éds.), *Déficiences intellectuelles : Savoirs et Perspectives d'Action, Représentations, diversités, partenariat et qualité* (Vol. 1, p. 69-76). Les Éditions Presses Inter Universitaires.
- Wolfensberger, W. (1997). *La valorisation des rôles sociaux : Introduction à un concept de référence pour l'organisation des services*. Éditions des Deux continents.
- Wood, Ph. 2013. La classification des handicaps. In *Le handicap, quelques repères* : Par www.handicap.fr
- World Health Organisation [WHO]. (2008). *Policies and practices for mental health in Europe*. WHO, Stylus.
- World Health Organisation [WHO]. (1986). *Ottawa Charter for Health Promotion*.
http://www.euro.who.int/AboutWHO/Policy/20010827_2
- Worms, F. (2011). *Soin et politique*. PUF.
- Wykes, T., Huddy, V., Cellard, C., McGurk, S.R., & Czobor, P. (2011). A meta-analysis of cognitive remediation for schizophrenia: methodology and effect sizes. *American Journal of Psychiatry*, 168(5), 472-485.
- Zuckerman, M., Porac, J., Lathin, D., & Deci, E. L. (1978). On the Importance of Self-Determination for Intrinsically-Motivated Behavior. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 4(3), 443-446.
<https://doi.org/10.1177/014616727800400317>

Empow'Them

Ποιος αποφασίζει; Ενδυνάμωση των πολιτών στην ψυχική υγεία:
από τις δεξαμενές σκέψης στις επιχειρησιακές προοπτικές για τον
αυτοπροσδιορισμό των χρηστών

Partenariat Stratégique Erasmus+
Numéro d'agrément 2020-1-FR01-KA202-080436
01-09-2020 - 31-08-2023

Συντονιστής

Espoir 54

Basile Tудоce

<https://empowthem.eu/>

<https://www.linkedin.com/company/empowthem/?viewAsMember=true>

https://www.facebook.com/EmpowThem/?ref=page_internal

Co-funded by
the European Union

UNIVERSITATEA
AUREL VLAICU
din ARAD
Facultatea de Științe ale Educației
Psihologie și Asistență Socială

